

DR. NAGY MELÁNIA*

A vallási indíttatású terrorizmusról

Bevezető

„Bizonyos, hogy nem minden muszlim terrorista, de ugyanannyira igaz az is – és ez az igazán fájdalmas –, hogy majdnem minden terrorista muszlim.” Abdel Rahman al-Rashed vallástudós szavait, azért kell megvizsgálni, mert a közel múlt eseményei nagyban megerősítik állítását.¹ A terrorcselekmények veszélyessége a váratlanságban, a kiszámíthatatlanságban és a gyors, mobil csapásmérő képességben rejlik.² A komoly fenyegetettség érzetét továbbá alátámasztja, hogy a szervezet nagyon gyorsan érte el a magas létszámú harcoló katonai bázisát.³

Az Iszlám Állam létszámának alakulása:

- 2005: 1000 fő,
- 2006: 1100 fő,
- 2011: 1000–2000 fő,
- 2014: 6–10 ezer fő,
- 2014: 11 ezer fő (6000 fő Irakban, 3000–5000 fő Szíriában),
- 2015: 20–31,5 ezer fő⁴.

A terrorizmus ezen fajtájának jelentőségét mi sem hangsúlyozza jobban, mint hogy a XXI. század legnagyobb terrorszervezete, ideológiai alapját egy vallásra pontosabban az iszlám vallásra helyezi. Az Iszlám Állam nevű terrorszervezet, a terrorcselekményeinek okaként a Nyugattal való szembenállását emeli ki, amelyet az iszlám vallásból merít.

A vallási terrorizmus szinonimája az iszlám terrorizmus, napjainkban, hiszen sok ember él sztereotípiák között. A problémák már rögtön az elején kezdődnek, még pedig azzal a megállapítással, hogy egyes szerzők szerint a terrorizmus szót nem lenne szabad

használni egy világvallás nevével jelzős szerkezetben, mert azonosítja az iszlám vallás mintegy másfél milliárd követőjét egyetlen ideológiával, és az ahhoz rendelt eszközzel, ami jelen esetben nem más, mint a fegyveres harc.⁵

Ezt a két jelenséget azonban nagyon nehéz elkülöníteni egymástól, mert tipikusan „magányos farkasok” többsége iszlám vallású egyén.

I. A terrorizmus fajtái

A terrorizmus tipológiája számos tényező alapján lehetséges. A legfrissebb kutatások szerint a különbséget az elkövetési eszközökre alapozzák. Az Egyesült Államokban Amy Zaldman a következőképp csoportosít:

1. Államterrorizmus: a terroristák az állam eszközeivel alkalmazzák a terrort. Példa: a jakobinus diktatúra vagy a nemzeti szocialista mozgalom Németországban.
2. Biológiai terrorizmus: a biológiai fejlesztések adta fegyverekkel támadnak, ilyenek lehetnek baktériumok, vírusok, különböző toxikus anyagok.
3. Kiberterrorizmus: egy új megjelenési formája a terrorizmusnak, kiberhadviselési eszközöket alkalmaznak.
4. Ökoterrorizmus: alapja, hogy azokkal áll szemben, akik ártanak a környezetnek. A történelem során a Greenpeace-t érték olyan vádak, hogy ökoterrorista szervezet.
5. Nukleáris terrorizmus: a nukleáris anyagokban rejlő veszélyt használják fel akcióik során. Ide sorolható a nukleáris létesítmények megtámadása.
6. Narkóterrorizmus: jellemzően drogkereskedő szervezetek, amelyek erőszakkal lépnek fel az állammal szemben.⁶

Hazai szakirodalomból Korinek László a következőképpen csoportosítja a terrorizmust:

- az állami és nem állami terrorizmus,
- a nemzetközi terrorizmus,
- etnikai-faji-vallási terrorizmus,
- a biológiai terrorizmust,
- cyberterrorizmus,
- városi terrorizmus,
- nukleáris terrorizmus,
- környezeti, öko-terrorizmus.⁷

* PhD-hallgató, PTE ÁJK, Büntetőjogi Tanszék

¹ Resperger István: Az aszimmetrikus hadviselés és a terrorizmus jellemzői. In: Hadtudomány 2010/4. 69. o.

² Gál István László: Új biztonságpolitikai kihívás a XXI. században: a terrorizmus finanszírozása (Szakmai Szemle 2012/1.) 5.

³ Resperger István: Nemzetbiztonsági alapismertek, Dialóg Campus, Budapest, 2018. 72. o.

⁴ Country Reports on Terrorism. 220.; Tilghman (2007); Country Reports on Terrorism 2011.; Zahiyeh (2014); The Islamic State of Iraq and Greater Syria; Yeginsu (2014) idézi: Resperger István: Nemzetbiztonsági alapismertek, Dialóg Campus, Budapest, 2018. 72. o.

⁵ Kóshalmi László: Gondolatok a vallási terrorizmus ürügyén 52–71. o. In.: Belügyi szemle 2015/7–8.

⁶ Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus. In: Rab, Virág (szerk.) XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai. Pécs, Magyarország: PTE Grastyán Endre Szakkollégium, (2014) pp. 286–296., 11. p.

⁷ Korinek László: A terrorizmus. In: Belügyi Szemle 2015/17–19. o.

A vallási terrorizmus kapcsán az iszlám vallásra alapított ideológiai felfogás jellemzőit a következő fejezet részletezi.

II. Iszlám vallás mint ideológiai alap

Véleményem szerint a vallás tanai nélkül, érthetetlen a napjainkban működő terrorszervezet vagyis az ISIS ideológiai alapja, hiszen ennek gyökerét nem más adja mint a vallási felfogás.

„Az iszlám konzervatív tömegeire jellemző az állandóság, a homogenitás, a tekintélytisztelet, s így a nyugat sokszínűsége, változása, szabadsága beláthatatlan számára, amit fenyegető veszélyként appercipiál. Ez utóbbiakat a létét fenyegető kihívásként éli meg, amire nem az általában vett iszlám, hanem annak sivatagi szárnya a támadó etnocentrizmusára épülő terrorakciókkal válaszol. A terrorizmusnak a hitbe integrálásával a gazdagot szegényebbé, álláspontjuk szerint ennek révén az elosztást igazságosabbá, a globalizációt az izoláció irányába, a centrumot a periféria felé fordulóvá kívánják változtatni.”⁸

Minden hívő, irányzattól függetlenül hisz az alábbi hat alaptételben:

1. Hit Istenben, annak egyedüliségében, és abban, hogy csak ő méltó imádatra
2. Hit a Prófétaokban és a Küldöttekben
3. Hit az Isten által leküldött könyvekben
4. Hit az angyalokban
5. Hit a Végső Napban, amikor mindenki felett ítélet mondattatik
6. Hit az elrendeltetésben⁹

Az iszlám vallás az ún. ábrahámi vallások vagy a „Könyv vallásai”-nak egyike, és mint ilyen, monoteista. Fő elterjedési területe Észak-Afrika, Közép-Ázsia, a Közel-Kelet, valamint Malajzia és Indonézia.¹⁰

Az iszlám szó szerinti jelentése: béke, alávetés, megadás. Az iszlám legalapvetőbb tana szerint az emberi lét értelme nem más, mint, hogy az ember elismeri Istent, mint az egész világmindenség megalkotóját és mindennek Urát, ami őt körülveszi. Ezek elismeréséből kiindulva nem törekszik másra, mint, hogy Isten tetszését elnyerje. A legfontosabb eleme a vallásnak a tauhid vagyis az egyistenhit. Egy az Isten Allah és Mohamed az ő prófétája. A kereszténység után a második legnagyobb lélekszámú hívővel rendelkező világvalás. Követői 1,6 milliárd főre tehetőek.

⁸ Sárkány István: A terrorizmus jelene és jövője In: Hadtudomány/ 2015./ 1–2.

⁹ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mFqjnz0ExQJ:tortenelem.fazekas.hu/uploads/252.doc+&cd=8&hl=hu&ct=clnk&gl=hu> (2019. 05. 01.)

¹⁰ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mFqjnz0ExQJ:tortenelem.fazekas.hu/uploads/252.doc+&cd=8&hl=hu&ct=clnk&gl=hu> (2019. 05. 01.)

Négy fő forrásra épül fel a vallás. Ezek közül a legjelentősebb a Korán és az ahhoz kapcsolódó hagyományok, vagyis a Szunna, ezek mellett jelen van még a konszenzus (idzsmá) és a véleményalkotás, okfejtés (raj). A források közül az első és legfontosabb a Korán. A hívők szerint ez nem más, mint Allah utolsó kinyilatkoztatása, az iszlám törvényeinek és tanításainak alapja. A Korán foglalkozik a hittel, az erkölccsel, az emberi történelemmel, Isten imádatával, a tudással, a bölcsességgel, Isten és az emberek közötti viszonyal. Átfogó tanítás, amelyre egészséges társadalmi igazságosság, gazdasági, politikai, törvényhozói, jogtudományi, törvényi és nemzetközi viszonyok építhetők. Ez alapján megállapítható, hogy bár az iszlám egyik legfontosabb oldala a vallás, azon jóval túlmutat, hiszen a muszlim személy teljes életére kihat. Szabályozza az etikai normákat, de a hívők gazdasági és társadalmi életben betöltött szerepére is hatással van.

Az iszlám vallás másodlagos forrásai közé tartoznak a hagyományok, amely a hadisz és a szunna. Nagyon jelentős mértékben változtak a hívők közössége és sokszor a Korán nem tudott választ adni a felmerülő kérdésekre. Ezeknek a vitás kérdéseknek a feloldására jelentettek megoldást Mohamed közlései, nyilatkozatai (hadisz), valamint Mohamed és a közvetlen kíséretének szokásai, gyakorlatai (szunna).¹¹

Az iszlám alapvető hittétele, hogy a hit gyakorlati alkalmazás nélkül nem ér sokat. A hit nagyon sérülékeny, ami könnyen veszíthet erejéből és ennek az erőnek a fenntartását biztosítja az iszlám 5 alappillére.

1. **A hit tanúsítása (saháda):** hangsúlyozzák, hogy nincsen más Isten Allahon kívül és Mohamed az ő prófétája, minden ember számára egészen a Végítélet Napjáig.
2. **Napi ötszöri ima (szalát):** minden hívő naponta 5 alkalommal (napkelte előtt, nem sokkal dél után, délután, napnyugtakor és naplemente után mintegy két órával) köteles imádkozni. Azt vallják, hogy az imák megtisztítják a szívet, megóvnak a rossz cselekedetektől és a bűnök iránti kísértésektől.¹² Ez végezhető egyedül vagy akár csoportosan, a helyszín nem kötött, mert imádkozni nem csak mecsetben lehet, hanem bárhol, ahol az illető éppen tartózkodik. Az imádkozáskor kötelezően Mekka iránya felé kell fordulni. Az imádkozás formailag nagyon kötött meghatározott mozdulatsorokat tartalmaz: álló helyzet; meghajlás; felemelkedés; földre borulás, ami az ima csúcspontja; térdelve lábra ülés; másodszeri földre borulás majd végül térdelve lábra ülés, kezek a térdelen. Az imát rituális mosakodás előzi meg, amely a kezet, arcot, fület, száját, orrot, karokat és lábfejet érinti.
3. **Böjtölés (szaum):** Az iszlámok életében fontos szerep jut a naptárjuk szerinti 9. Hónapnak (ezt

¹¹ Szalontai Gábor: Az Iszlám radikalizmus Európában és nemzetbiztonsági kihívásai, In: Felderítő Szemle XIV. évfolyam 2. szám 2015. június 75. o.

¹² <http://iszlam.com/iszlam-az-elet-vallasa/iszlam-alapismeretek/item/44-az-iszlam-ot-pillere> (2017. 11. 30.)

hívják Ramadanak) ugyanis, 30 napos böjtölési időszakot tartanak. Napkeltétől napnyugtáig tilos az evés, ivás, dohányzás, nemi kapcsolat létesítése. A hívők szerint a böjt fejleszti az egészséges szociális érzéket, a türelmet, az önzetlenséget és az akaraterőt, tisztítja a testet és egyben a lelket is.

4. **Alamizsna (zakát):** Az iszlám vallás szorgalmazza az egyenlőtlenségek csökkentését a közösség tagjai között, ezért egy bizonyos összegű vagyton felett a gazdagok kötelesek az értékeik egy meghatározott részét adó formájában a közösség rendelkezésére bocsátani. Így redukálva a pénzügyi különbségeket.

5. **Zarándoklat (haddzs):** Minden hívőnek életében legalább egy alkalommal el kell zárándokolnia a Mekkában lévő legszentebb helyhez a Kába Kőhöz. Ennek idejét a 12. hónap 8. és 13. napja között kell megtenni, cél a hívők közötti egység és egyenlőség hirdetése.

a) Az Iszlám főbb irányzatai:

Két fő irányzatot lehet elkülöníteni az iszlámvalláson belül ez pedig nem más, mint a szunnita és a síita irányzatok. A szunniták a hívők 87–90%-át jelentik, míg a síiták a maradék 10–13% képezik. A két irányzat közötti különbség alapja, Mohamed próféta leszármazottjának kérdésében csúcsosodik. A szunniták meglátása szerint a vezető személyét a közösség dönti el, nem kötik Mohamed próféta vérségi leszármazásához. A pozíciója sokkal inkább világi jellegű, mint vallási. A síiták ezzel ellentétben vallási vezetőnek Mohamed próféta vérszerinti leszármazóját fogadják el. A közösség élén álló imám nem világi vagy politikai vezető, hanem sokkal inkább vallási vezetőnek tekinthető.

A valláson belül kialakult két tradicionális reformirányzat, melynek célja a társadalom valláson alapuló átalakítása. Az egyik a vahhábizmus amely a XVIII. században jelent meg az Arab-félszigeten, a másik pedig a szalafizmus, mely a radikális eszmék irányába mutató fundamentalista irányzat. A reformmozgalomnak közös jellemzője, hogy nyugati világgal szembeni gazdasági lemaradás keltette őket életre. Az irányzatok közötti különbséget a változások mikéntje generálja.¹³

A szalafizmus XIX. század második felében született, azzal, hogy megvalósítja az al-nahda folyamatot, vagyis az újjászületést. Felszólította a muszlimokat, hogy térjenek vissza a vallási tisztasághoz, így megtehető lesz az Oszmán Birodalomtól való elszakadás. Egy spirituális megtisztulást tűzött ki célul, amellyel megszüntethető az évszázadon át tartó politikai és gazdasági elnyomás. A XIX. század végén az európai hatalmak lényegében elárulták az arab államokat azzal, hogy a modernizációt brutális gyarmatosítással párosítva exportálták. Ez eredményezte azt a folyama-

tot, amelynek eredményeképpen a szalafizmus egy xenofób újjászületési mozgalommá vált. Az irányzat célja ma is az iszlám vallás megtisztítása, de most már a nyugati gyarmatosítás okozta korrupciótól és stagnálástól. A probléma forrását a szalafisták, már nem az Oszmán Birodalom elnyomásában látják, hanem a külföldi európai nagy hatalmak tevékenységében.¹⁴ Ez a radikális megközelítés azért tudott megerősödni, mert a társadalom rettenetes állapotára: szociális igazságtalanság, a hagyományos értékek elutasításának okaként a nyugati hatalmakat tették felelőssé. Ez a mozgalom, azt állítja, hogy a modern muszlim társadalmak azért nem funkcionálnak mivel letértek az „egyenes útról” (as-sirat al-mustaqim), és minden bajra a megoldás az eredeti iszlámra való visszatérés. A problémák mind társadalmi, mind politikai eredetűek: egyenlőtlenség, korrupció, és elnyomás. Az iszlám társadalom alapvető doktrínája ugyanis a „társadalmi igazságosság”.¹⁵

Innen eredeztethető az Iszlám Állam ideológiai alapja és célja, ami nem más, mint a szalafita dzsihadizmus és síita ellenesség. Egy olyan legitim hatalomként tekint saját magára, amelynek a célja több összetevős, egyrésztől idetartoznak az Iszlám Állam politikai szintű célkitűzései:

- egy egész világot uraló iszlám régió (kalifátus) kialakítása;
- a hitetlenek elpusztítása;
- a számukra nem megfelelően működő kormányok megbuktatása, leváltása.¹⁶

Mindemellett egy külön katonai stratégiával is rendelkezik:

- a szunnita területek ellenőrzés alá vonása, a térség városainak és kritikus erőforrásainak ellenőrzése;
- védelmi zóna létrehozása a kurd területek határain a kurd katonai támadások ellen;
- a szíriai kormányerők és az iraki biztonsági erők további pusztítása, védelmi képességeik lebontása, felőrlése;
- az iraki területek elfoglalása, a síita területekről indítható támadások elleni védelem kialakítása;
- a szíriai területen az al-Nuszra szervezet semlegesítése;
- további területek hódítása.¹⁷

¹⁴ Loretta Napoleoni: Az Iszlamista Főnix, az Iszlám Állam születése és a Közel-Kelet újrafelosztása, HVG Kiadó, Budapest, 2015. 135. o.

¹⁵ Fischl Vilmos: Iszlám és terrorizmus, avagy civilizációk összecsapása? In: Hadtudomány 2011/1.

¹⁶ Resperger István: Az aszimmetrikus hadviselés és a terrorizmus jellemzői. In: Hadtudomány 2010/4. 69. o.

¹⁷ Lewis, Jessica D. (2014): The Islamic State: a Counter-Strategy for a Counter-State. Washington, DC, Institute for the Study of War (ISW) idézi: Resperger István: Nemzetbiztonsági alapismeretek, Dialóg Campus, Budapest, 2018. 74–75. o.

¹³ Szalontai Gábor: Az Iszlám radikalizmus Európában és nemzetbiztonsági kihívásai, In: Felderítő Szemle XIV. évfolyam 2. szám 2015. június 75. o.

III. Összegzés

Manapság a vallási indíttatású terrorizmus az európai biztonsági politika leggyakoribb problémája. Ennek az oknak a fő gyökere a vallás szélsőséges értelmezése. Az extrémisták az iszlám vallásban azok, akik nem teljes egészében értelmezik a vallási forrást, hanem kiragadnak egy-egy vallási tételt, és saját nézeteik szerint értelmezik.¹⁸ Mark Juergensmeyer tézise azt fejezi ki, hogy: a vallási terrorizmus a modern korszak észlelési válságának kifejeződése és reakciója.¹⁹ A megvizsgált szalafita dzsihadizmus és síita ellenesség az, amely megvilágítja a terrororganizációk kegyetlen méreteit mögött húzódó okokat. Mindemelett azonban hangsúlyozni kell David C. Rapoport, a terrorizmus négy hullámának alapítójának megállapítását, miszerint: „Az iszlám a legfontosabb vallás, és bizonyos szempontból különös figyelmet érdemel, de emlékeznünk kell arra, hogy más vallási közösségek is termelnek terroristákat.”²⁰ Ebben az esetben ki kell említeni a korábban Srí Lankán működő Tamil Tigrisek (LTTE) nevű terrorcsoportot, melyben a hívők, döntő többsége, hindu valláshoz tartozott.

Így összegezve megállapítható, hogy a vallási indíttatású terrorizmus kizárólag az iszlám valláshoz való kapcsolása egy egyoldalú percepció eredménye, mivel más vallások során keletkező szélsőséges értelmezések is alapját képezhetik a terrorcselekmények megvalósításának.

Irodalomjegyzék

Country Reports on Terrorism. 220.; Tilghman (2007); Country Reports on Terrorism 2011.; Zahiye (2014); The Islamic State of Iraq and Greater Syria; Yeginsu (2014) idézi: Resperger István: Nemzetbiztonsági alapismeretek, Dialóg Campus, Budapest, 2018. 72. o.

¹⁸ Kóhalmi László: i. m. 68. o.

¹⁹ Mark Juergensmeyer, „Understanding the New Terrorism,” *Current History*, Vol. 99, No. 636 (2000), pp. 158–163. See also, Mark Juergensmeyer, *Terror in the Mind of God*.

²⁰ David C. Rapoport: The Four Waves of Rebel Terror and September 11, *Anthropoetics* 8, no. 1 (Spring / Summer 2002)

David C. Rapoport: The Four Waves of Rebel Terror and September 11, *Anthropoetics* 8, no. 1 (Spring / Summer 2002)

Fischl Vilmos: Iszlám és terrorizmus, avagy civilizációk összecsapása? In: *Hadtudomány* 2011/1.

Gál István László: Új biztonságpolitikai kihívás a XXI. században: a terrorizmus finanszírozása (Szakmai Szemle 2012/1.) 5.

Korinek László: A terrorizmus. In: *Belügyiszemle* 2015/17–19. o.

Kóhalmi László: Gondolatok a vallási terrorizmus ürügyén 52–71. o. In: *Belügyi Szemle* 2015/7–8.

Lewis, Jessica D. (2014): *The Islamic State: a Counter-Strategy for a Counter-State*. Washington, DC, Institute for the Study of War (ISW) idézi: Resperger István: Nemzetbiztonsági alapismeretek, Dialóg Campus, Budapest, 2018. 74–75. o.

Loretta Napoleoni: Az Iszlamista Főnix, az Iszlám Állam születése és a Közel-Kelet újrafelosztása, HVG Kiadó, Budapest, 2015. 135. o.

Mark Juergensmeyer, „Understanding the New Terrorism,” *Current History*, Vol. 99, No. 636 (2000), pp. 158–163. See also, Mark Juergensmeyer, *Terror in the Mind of God*.

Resperger István: Az aszimmetrikus hadviselés és a terrorizmus jellemzői. In: *Hadtudomány* 2010/4. 69. o.

Resperger István: Nemzetbiztonsági alapismeretek, Dialóg Campus, Budapest, 2018. 72. o.

Sárkány István: A terrorizmus jelene és jövője In: *Hadtudomány/* 2015/1–2.

Szalontai Gábor: Az Iszlám radikalizmus Európában és nemzetbiztonsági kihívásai, In: *Felderítő Szemle* XIV. évfolyam 2. szám 2015. június 75. o.

Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus. In: Rab, Virág (szerk.) XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai. Pécs, Magyarország: PTE Grastyán Endre Szakkollégium, (2014) pp. 286–296., 11. p.

<http://iszlam.com/iszlam-az-elet-vallasa/iszlam-alapismeretek/item/44-az-iszlam-ot-pillere> (2017. 11. 30.)

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mFqujnzoExQJ:tortenelem.fazekas.hu/uploads/252.doc+&cd=8&hl=hu&ct=clnk&gl=hu>